

EFÍMERE

número 1. 2024

L'art i la subjectiva construcció persuasiva d'identitats múltiples

Art and the subjective persuasive construction of multiple identities

Ricard Ramon. Universitat de València. [ricard.ramon@uv.es]

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1009-2589>

Resumen: El text planteja les claus editorials de la revista EFÍMERE. Fa un recorregut pels objectius i l'enfocament temàtic de la revista, així com per la política de seccions. La revista EFÍMERE naix amb la funció de completar el panorama de revistes acadèmiques centrades a comprendre com es construeix el coneixement des de les experiències artístiques i les pràctiques d'educació artística. Planteja les raons que ens porten a dedicar el primer monogràfic a l'àmbit de l'estètica de la cultura valenciana, com una manera de marcar la nostra posició i el nostre origen des del principi. Es parteix d'una realitat local per valorar tots els locals com a elements universals d'estudi, ja que no hi ha res més local que l'experiència estètica davant d'una obra d'art.

Paraules clau: educació artística, publicacions acadèmiques, investigació artística, estètiques culturals, arts.

Abstract: The text sets out the editorial keys of the journal EFÍMERE. It takes a tour of the objectives and thematic focus of the magazine, as well as the section policy. The EFÍMERE journal was born with the function of completing the panorama of academic journals focussed on understanding how knowledge is built from artistic experiences and artistic education practises. It raises the reasons that led us to dedicate the first monograph to the field of the aesthetics of Valencian culture, as a way to mark our position and our origin from the beginning. It is part of a local reality to value all the premises as universal elements of study, since there is nothing more local than the aesthetic experience in front of a work of art.

Keywords: Art education, academic publications, artistic research, cultural aesthetics, arts.

Ramon, R. (2024) L'art i la subjectiva construcció persuasiva d'identitats múltiples. *EFÍMERE* 1, 1-7. <https://doi.org/10.7203/efimere.1.28245>

Partir de la contingència per acabar sent una plaça del pensament artístic i cultural

Lançar una nova revista de recerca sobre les pràctiques artístiques, les seues anàlisis i les complexes relacions que l'art té amb el món i com a creador de món, i, per tant, complint una funció profundament educativa, no és un repte fútil. És més, més aviat sembla una acció desgavellada i gairebé suïcida, en temps de crisi permanent, i de sobreesaturació d'informació en general, i d'informació acadèmica en particular. Però també és cert, que són temps en què, per primer cop, comencen a posar-se en qüestió de forma ja contundent, els sistemes sobre els quals se sustenta l'imperi acadèmic i academicista en què estem sumits. No obstant això, de vegades oblidem un fet fonamental, que els artistes, que en realitat porten generant processos de recerca permanent des de temps immemorials, han acabat subsumint-se en aquest sistema, però precisament aportant una necessària oxigenació. Sempre tractant d'obrir algunes obertures, de vegades colpejant alguns murs per deixar entrar una mica de llum i aire fresc, d'altres sent més pragmàtics i sumint-se en la foscor absoluta del sistema.

Evidentment, a EFÍMERE, no som antisistema, però sí que ens reclamem artistes investigadors i docents, la majoria. Deambulem, per tant, pel sistema acadèmic, òbviament, i tenim una enorme vocació acadèmica, amb la intenció d'obrir-nos pas entre la que moltes vegades es presenta com a opaca foscor per als problemes i les exploracions que des de les interseccions, entre art, educació i pensament creatiu s'han d'emprendre.

EFÍMERE, és una revista que neix amb majúscules, per deixar en evidència la importància de la presència de les arts com una forma fonamental de creació de coneixements. Des de la revista som conscients del nostre paper en la construcció d'una educació artística de qualitat i en l'augment de les perspectives investigadores que competeixen les pràctiques artístiques. Especialment, aquelles que succeeixen en un temps i espai determinat i es vinculen a la poètica dels esdeveniments, i que es dilueixen en l'oblit, però deixen una forta empremta cultural, estètica, poètica, simbòlica i, per tant, creen un coneixement complex. Aquest tipus de coneixement ha de ser investigat, aprofundit, experimentat i difós amb audàcia i energia. Per això convidem des d'aquest primer número, a totes les persones investigadores de l'art, de l'educació artística i estètica, de la teorització i la reflexió artística, a difondre les seues investigacions, anàlisis, experiències i reflexions a través d'aquesta revista.

Ens sumem a tot un grup de revistes precedents que han obert un camí complex i valent, per poder sumar-hi esforços. Molts dels membres d'aquesta revista participem i col·laborem en moltes, com no pot ser d'una altra manera, com a editors o revisors, compartint el mateix objectiu, que és el del foment de les arts com una manera d'explicar, entendre i construir el món. Com ens recorda molt encertadament José María Mesías-Lema, "l'educació artística ja no necessita màrtirs" (2021). I ho fa precisament a través d'una de les revistes de què ens sentim agermanats, *IJABER. International Journal of Arts-based Educational Research*. També tenim nombrosos deutes amb una altra de les nostres revistes de referència, com és *EARI, Educación Artística, Revista de Investigación*, que porta a terme un ingent treball, en què també participem activament. Una revista que ja és tota una institució de primer nivell en l'àmbit de la investigació artística, de la mà del catedràtic de l'àrea, Ricard Huerta i de la feina incansable del secretari de la revista, Ricardo Domín-

guez. Una revista que sempre es manté al dia de les novetats més trencadores en l'àmbit de la investigació artística (Huerta y Domínguez, 2023). Una altra de les nostres revistes de referència i el treball de les quals serà sempre inspirador, és la revista *Comuniars*, fruit del treball de Carlos Escaño i tot l'equip editorial de la revista: Julia Mañero, Ana Maeso, José María Mesias Lema i Rafael Marfil (*Comuniars*, 2023), està avançant i convertint-se en una publicació amb àmplies perspectives de mires i amb un corpus d'articles ja molt potent i amb textos de referència en la investigació al món de les arts.

Amb elles, moltes altres revistes ens serviran de guia i referència, com la sempre imprescindible: *Arte, Individuo y Sociedad, Observar, Tercio Creciente, Pulso*, etc.

Escriure des de l'art per construir identitats des de les subjectivitats complexes

L'objectiu de generar una publicació com aquesta és continuar reforçant els llaços amb la resta de publicacions acadèmiques vinculades, per teixir una potent xarxa que permeta cobrir els múltiples espectres sobre els quals es construeix el coneixement des dels camps associats a les pràctiques i experimentacions artístiques. No podem deixar en mans de les revistes d'altres àrees de coneixement la capitalització dels nostres treballs i la dissolució de la nostra especificitat, com passa habitualment. Que no es malinterpreten aquestes paraules. Des d'EFÍMERE, creiem profundament en el fet transdisciplinari i híbrid, però, també, en l'específica forma de construcció de coneixement del món que impliquen les arts i que resulten difícils de comprendre des de les metodologies i els sabers, de vegades dogmàtics, d'altres àrees de coneixement. La nostra tasca, per tant, també és fer entendre aquestes altres àrees acadèmiques, que hi ha múltiples formes de generar coneixement i possiblement, cap més humà que el dels mitjans artístics.

El nostre objectiu està clarament orientat a escriure, teoritzar, investigar des de l'especificitat artística. Creiem fermament que aquesta està ancorada de manera inevitable en l'educació, per la qual cosa l'educació artística ha de primar com un dels eixos sobre els quals basculen, directament o indirectament, totes les construccions teòriques i les pràctiques artístiques que aquí es dirimeixen, debaten i visibilitzen.

Les arts, especialment les arts visuals i totes les seues hibridacions, són una forma de construcció identitària, tant individual com col·lectiva. Aquesta és una característica innegable de les pràctiques artístiques i de la poètica estètica. Som, en funció de com ens construïm, estèticament, poèticament i narrativa. La identitat és un tema sobre el qual bascula l'essència de la humanitat. La identitat s'articula com a conflictiva, font permanent de conflictes. Quan es tracta d'allò que anomenem identitats col·lectives, els conflictes s'entremesclen amb interessos identitàris, personals i egoistes i de vegades esdevenen conflictes bèl·lics. Són temps de múltiples conflictes bèl·lics oberts i supurant, que ens recorden precisament com no s'han de resoldre les conflictivitats identitàries. Precisament les arts, ens ensenyen un camí de resolució de conflictes complexos que escapen del marc de què és racional, gràcies a l'enorme poder de les narratives poètiques, que han de lluitar sempre per desafiar les narratives èpiques. L'èpica és la gran enemiga de l'art, i des d'EFÍMERE lluitarem sempre contra l'èpica i ridiculitzarem la grandiloqüència. El fet que la nostra revista nasca en una terra sense èpica i plena d'ironia i sarcasme, on es construeix des del kitsch conscient, ajuda molt en aquesta tasca.

Des d'EFÍMERE treballarem per un tipus de coneixement que reconeguen les subjectivitats com a part d'un procés integral de revisió sobre com es construeix el coneixement. El coneixement parteix sempre d'un marc subjectiu, atés que va associat al pensament i la consciència del jo, i tot pensament neix i es produeix obligatòriament en el marc de l'existència subjectiva de l'ésser humà. Les arts apel·len essencialment a aquest marc i aquest tipus de coneixement, i ens permeten elaborar relats complexos que delimiten les essències de l'ésser humà. La investigació, a través de les arts i les pràctiques d'educació artística, són l'instrument predilecte per aprofundir en la comprensió d'aquest tipus de coneixements tan essencialment humans. En aquesta tasca ens trobem i enfoquem el futur de la revista.

Un monogràfic que parteix del que és local, perquè no tenim complexos ni pors i perquè tot és local en realitat

Per a aquest primer número, EFÍMERE, que neix d'una altra Efimere, la unitat mixta de recerca que ens vam donar entre un grup d'amants de la bellesa i les intensitats de la vida de dues de les universitats públiques valencianes més importants, la Universitat de València i la Universitat Politècnica de València. Decidim partir del que és local, atés que entenem que el que és local és l'únic que existeix, si és que alguna cosa ja existeix. Tot és local, tot pertany a algun lloc, fins i tot el núvol i els mons virtuals tenen una presència física notòria, i molt costosa en termes d'ús d'energia i espai, en enormes servidors que se situen físicament en un entorn local. El món, si és que existeix (Gabriel, 2015), suposa un cúmul de relacions complexes entre realitats locals i les seues tensions permanents, per a bé o per a mal. El món és divers perquè és local, i només el fet local o la suma de molts locals, pot ser motiu d'estudi i anàlisi. Per tant, només podíem néixer des del que és local, per, posteriorment, obrir-nos a tot el local de tots els locals possibles i potencials que existisquen en un futur a partir d'ara.

Comencem així aquest primer número, obrint amb una convocatòria de monogràfic centrada a estudiar les relacions entre l'estètica local valenciana i la configuració de la seua identitat, de la nostra identitat, perquè evidentment som valencians, i això seguirà estant present al nostre ADN com a revista. Potser mai més dediquem un monogràfic al tema, però evidentment tot passarà pel tamís d'aquesta cultura mediterrània que ens impregna i que sempre ha estat un focus de creació artística i una entrada per a l'estimulació cultural de totes les cultures i identitats que habiten la península Ibèrica i els seus voltants.

La nostra revista, que té vocació de ser la veu de múltiples locals, comença pel nostre local, com no podia ser altrament, reflexionant sobre les influències de l'art i de la cultura visual en la construcció de la identitat valenciana. Això tan complex i de vegades difús, però que, com tota identitat, només es pot entendre en el marc de les subjectivitats visuals, artístiques i simbòliques.

Que partim d'un local, o dediquem el nostre focus a què és local, no vol dir que ens limitem, més aviat el contrari, oferim un exercici de coherència. Insistim en la idea que tot és local, i no hi ha res més local que l'art, que es vincula irremeiablement a una experiència estètica localitzada. De vegades hiperlocalitzada, entre l'obra i el subjecte, entre l'obra i la persona creadora i la seua experiència, i entre l'obra i totes les situacions i les oportunitats d'aprenentatge i construcció de mons que aquesta implica.

El local sempre té un valor universal, atés que el que ens fa universals és la nostra condició humana, no la nostra posició geogràfica o la cultura a què puguem estar associats, que en molts casos és merament contingent, atés que tot és local i depenent de determinades circumstàncies i contextos, aquest local s'estén. Una extensió que molts confonen amb la idea d'universal o internacional, no hi ha res més fals i inexistent que això i està ple d'una necessitat colonitzadora preocupant. En tot cas, si cal colonitzar, colonitzem-nos mútuament.

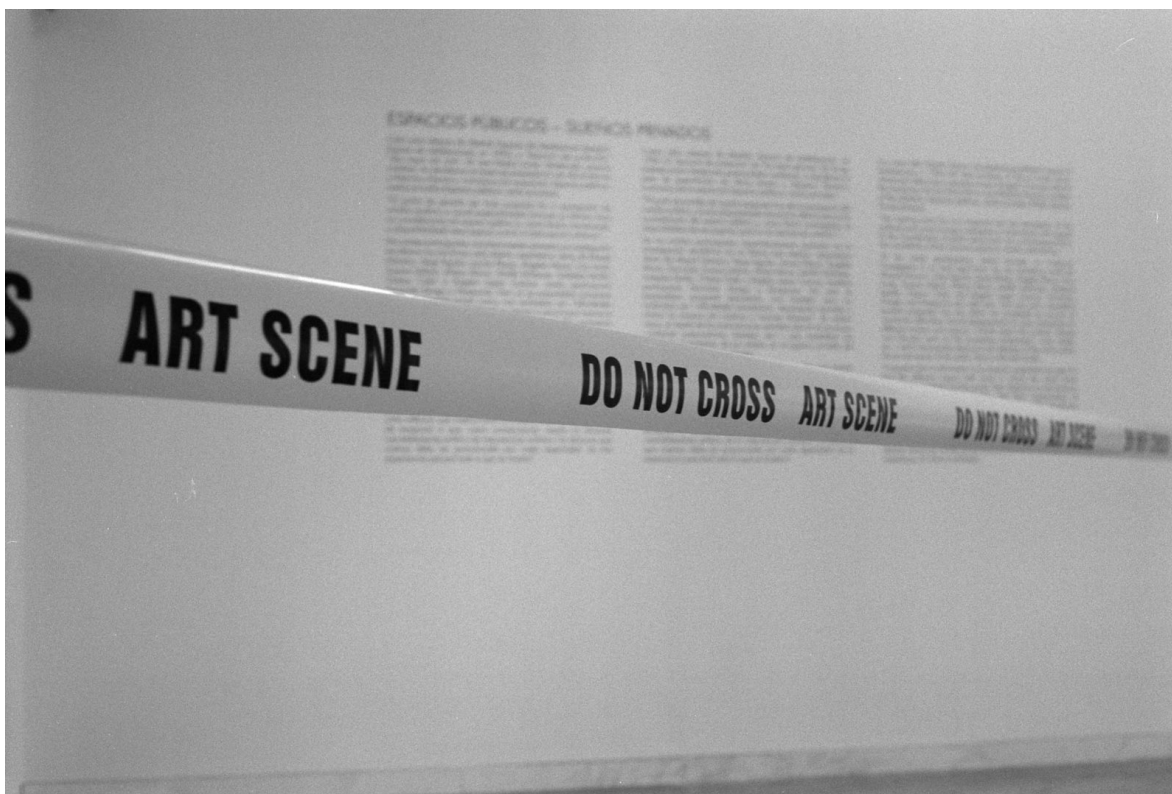

Figura 1: Art Scene. Rogelio López Cuenca. CGAC. Santiago de Compostela. 2017. Font: autor.

Una política de seccions oberta i plural

EFÍMERE, neix amb una vocació oberta i plural, i per això hem establert una àmplia línia de seccions. No tenim com a objectiu publicar molts articles, sinó més aviat oferir un eix ampli d'acció en què molts tipus d'articles tinguen cabuda. Som conscients que durant molt de temps algunes seccions navegaran pel desert o per les aigües de petites séquies. Però també en som conscients, que aquestes escasses aigües tenen un valor de reg fonamental per a la supervivència de determinats cultius, això ho sabem bé per què naixem enclavats en una terra d'hortes.

Per això oferim la revista a múltiples escenaris sobre els quals establir bases de reflexió compartida i debat públic. La secció sobre la qual s'anirà construint l'eix de la revista serà el **monogràfic**, però esperem que amb el temps, la paciència i la perseverança, deixi de ser el majoritari i passi a ser una secció més. Cada número proposarà un tema específic per part d'editores i editors convidats, dins dels eixos temàtics de la revista, que són molt diversos. La secció **escenaris efimers**, estarà oberta a articles de recerca fora de la temàti-

ca del monogràfic i dins dels temes propis de la revista, amb especial atenció a l'art efímer en totes les seues dimensions i complexitats i les articulacions que aquest pot oferir en la construcció del coneixement des de pràctiques educatives. A **escenaris artístics**, es publicaran articles de recerca fora de la temàtica del monogràfic i dins dels temes propis de la revista, amb especial atenció a les arts en general en totes les seues dimensions. Donada la nostra enorme vocació visual i fotogràfica, la secció **visions**, estarà centrada exclusivament en articles compostos de fotoassaigs, donant valor a la imatge com a forma de construcció de coneixement. La secció de **revisions lectores** estarà reservada a articles pensats per a revisions i reflexions en profunditat o mirades crítiques a llibres publicats. Es tracta d'obrir un fòrum de debat sobre els llibres de l'àmbit de coneixement artístic i visual que permeta ampliar o contrarestar els seus coneixements. En **formulacions** hi tindran cabuda, articles de reflexió teòrica o analítica. Assajos filosòfics, estètics i de pensament sobre les qüestions o temes propis de la revista.

Al costat d'aquestes seccions de la revista, considerades com a investigació i que comptaran amb un exhaustiu filtre d'edició i de revisió anònima per parells cecs, a totes les seccions, hem decidit també obrir la revista a espais de difusió i de divulgació menys especialitzada i acadèmica, però que considerem igual d'important. Per això, hem creat tres seccions. A la secció **mirades**, es pretén obrir un espai de documentació visual d'accions artístiques. Performances i altres accions amb caràcter més efímer, perquè quede obert un espai d'expansió i amplificació de l'impacte d'aquestes accions més o menys efímeres. En **lectures**, donem pas a breus ressenyes de publicacions i llibres. Finalment, la secció, **difusions** obre la porta a articles de difusió i de divulgació amb una mirada menys analítica i profunda però oberts a un públic més gran no especialitzat i de caràcter més breu. Versions curtes i per a un públic ampli de conclusions o altres treballs de recerca, difusió de treballs artístics, etc.

En definitiva, naixem amb vocació de servei, sense cap ànim de lucre, encara que amb ambició per créixer, expandir-nos i ser un referent en l'àmbit del coneixement a través de les pràctiques i les experiències artístiques. Això sí, no entrem en dinàmiques de mercat ni compra i venda de taxes per articles, si algun dia som conscients que el projecte és inviable sense el capital humà, tancarem les portes amb la mateixa senzillesa i discreció que el dia que comencem. Al capdavall, tot és efímer, sense excepció, com sabem molt bé els valencians i les valencianes.

Referències

- Communiars. (2023). Nuevas y desconocidas formas de ver. *Communiars. Revista de Imagen, Artes y Educación Crítica y Social*, (10) 7-9.
- Gabriel, M. (2015). Por qué el mundo no existe. Pasado y Presente.
- Huerta, R., & Domínguez, R. (2023). Inteligencia Artificial. Sinergias entre humanos y algoritmos creativos. *EARI. Educación Artística Revista de Investigación*, (14) 17. <https://doi.org/10.7203/eari.14.27945>
- Mesías-Lema, J. M. (2021). La investigación educativa basada en las artes ya no necesita mártires. *IJABER. International Journal of Arts-Based Educational Research*, 1 (1), 1-6. <https://doi.org/10.17979/ijaber.2021.1.1.7617>